

Mulli ammuu

KUISMA, Juha. Maaseudun elämäntavan muutos ja sen suhde joukkoviestintään. Oy Yleisradio Ab, Suunnitelu- ja tutkimusosasto, Sarja B 8/1989, 82 s.

Risto Sänkiaho, itsensä professoriksi lukenut Hesankundi, valitteli minulle kerran kouluvuosiensa ankeutta. Aapisesta alkaen koulukirjoissa kerrottiin aina kuinka isä ajoi hevosta tai oli kylvämässä. Äiti taas lypsi lehmää tai ruokki vasikoita. Jos perhe oli yhdessä, se meni heinäen tai ajoi reellä joulukirkkoon. Tällaisia olivat alaluokkien koulukirjat vielä minullakin. M-kirjaimen sivulle oli aapiseeni prantätty sanat: MAA, MUU, AAMU, MUMMO ja lause MULLI AMMUU. Kuinkahan moni kaupunkilaispoika sen ymmärsi?

Silloin elettiin vielä aikaa, jolloin agraarisen elämämuodon asiat – kyntäminen, kylväminen, niittäminen, talli, mulli, navetta jne. – muodostivat maailmanhahmottamisen peruskoodin. Kaupunki ei ollut kaupunkia, vaan vajaata ja turmeltunutta maaseutua.

Nyt tämä asetelma on kääntynyt ylösalaisin. Kulttuurin koodit muokataan urbaaneissa ympyröissä ja maaseudusta on tullut ”se toinen”, kuun pimeä puoli. Ehkä räikeimmin tämä ilmeni parisen vuotta sitten valmistuneessa elokuvassa *Kuutamonaatti*. Jos filmin tapahtumat oltaisiin sijoitettu johonkin Tansanian, Namibian tai Intian syrjäseuduille, sitä oltaisiin huomattu heti kritikoita räikeästi rasimista tai kulttuuri-imperialismista.

Juha Kuisma ei vaadi kirjassaan sitä, että suomalaisen kulttuuri ja maailmanymmärtämisen peruskoodisto palautettaisiin agraarisille juurilleen. Tällaisia ajatuksia syntyy oikeastaan vain kaupungeissa, maaseutua ihanhoivien romantikkojen mielissä.

Kuisma hakee kirjassaan nimenomaan dialogin mahdollisuutta. Dialogin perusehto on ”toisen tunnustaminen toiseksi minäksi”, olennoksi jolla myös on silmät, kieli, mieli, muisti ja oma omituinen maailmankatsomus. Dialogisessa suhteessa ”toisen toisenlaisuutta” ei voida pitää ainakaan a priori vajavuutena tai perversiona. Kaupungin pitäisi tunnustaa maaseutu – ja maaseudun kaupunki.

Tällä hetkellä on levinnyt melko laajalle se väärinkäsitys, että dialoginen filosofia ja tiedonkäsitys ei muka lainkaan hyväksyisi objektiviteettia. Useimmat dialogisen filosofian suuntaukset lähtevät kuitenkin siitä, että maailma/todellisuus on olemassa ihmisen ulkopuolella ja on hänen tahdostaan/tiedoistaan riippumatta. Dialoginen filosofia pitää kiinni vain:

a) Maailma avautuu subjektille aina jostakin perspek-

tiivistä. (Leibzinin mukaan vain Jumala oli ”yhtä aikaa kaikkialla”, joten Hänen tietonsa oli ”perspektiivitöntä”. Näin perspektiivi-sidonnaisuutensa kiistävä ”monologisti” korottaa itsensä Jumalaksi!)

b) Toista subjektia ei saa pitää vain objektina. (Tämä ei tarkoita sitä, etteikö toista subjektia saisi lainkaan tarkastella objektina. Dialogisen filosofian edustajilla ei ole mitään sitä vastaan, että esim. vastasyntyneet lapset mitataan, punnitaan jne.)

Maaseudun on siis tunnustettava kaupunki ja päinvastoin. Tähän dialogiseen suhteeseen hakautuminen voi johtaa suomalaisessa yhteiskuntatieteissä mielenkiintoisiin itsetutkiskeluihin. Missä mielessä esimerkiksi sosiologia (puhumattakaan taloustieteistä!) on ollut urbaanin minän pöyhkeää tai ainakin epäadekvaattia monologia suhteessa maaseutuun.

Kuisman ohella tähän asiaan ovat kiinnittäneet huomiota Matti Sarmela ja kirjailija/kirjallisuudentutkija Matti Mäkelä. Mäkelä sanaileekin kirjassaan *Suuri muutto*: ”Tämä sosiologinen näkökulma, uusi amerikkalainen sosiologia, joka toisen maailmasodan jälkeen Suomeen tuli, oli käsitteistöltään luotu nykyaikaisen teollisuus- ja kaupunkiyhteiskunnan oloihin, sen luokkaristitiöjen kysymyksiin ja eturyhmäsääntelyyn... Maaseudun 70-luvun vaihteen tunteiden kannalta oli kuitenkin merkittävää, että tälle uudelle yhteiskuntatutkimukselle ei sellaista käsitettä kuin ’kylä’ varsinaisena yhteiskunnallisena käsitteenä ollut lainkaan olemassa. Kylässä oli vain puolueita, suurituloisia ja pienituloisia ja muita yhteiskunnallisten eturistiriöiden abstrakteja yksikköjä, jotka kyllä soveltuivat urbaanin yhteiskunnan oloihin, mutta joita oli syrjäkylän naapurin aidanraosta vaikea löytää.”

Uskoisin, että Kuisman kirjan lukeneitten toimittajien tai tutkijoiden mielissä on selkiytynyt käsitys maaseudun toisenlaisuudesta, että todellisuus avautuu talonpojan horisontista eri tavoin. Millainen tuo talonpoikainen horisontti sitten on ”sisältäpäin katsottuna/koettuna”, siitä noin suppea kirja tietysti voi antaa vain alustavia viitteitä. Kuismalla on tosin verraton taito antaa laatia noita tienviittoja ja suuntamerkkejä ytimekkäällä ja mielinpainuvalla tavalla. Kuisman ”asiantuntijuusprofiili” on virkistävän poikkeava: taloustiede (erityisesti maatalouden ongelmat), hermeneuttis-fenomenologinen filosofia ja Suomen historia.

Pohdiskelun ja faktatiedon ohella kirjassa on myös mielipidekirjan, pamfletin, aineksia. Vai mitä pitäisi sanoa seuraavista katkelmista: ”Yhteiskuntatieteilijät ovat olleet voimattomia maaseudun muutoksen tulkinnassa. Kun tilastot on esitetty ja tulee tulkinnan aika, ei metodiikka kannakaan.” (s. 35)

”Maaseudusta ei olla aidosti kiinnostuneita, vaan sitä tarvitaan kullisina jonkun laajemman yhteiskunnallisen käsikirjoituksen kuvittamisessa.” (s. 62)

”Silloinkaan kun maaseudun murros oli totisinta totta sitä ei käsitelty joukkotiedotuksen julkisuudessa. Sitä ei ollut, koska sen piti tapahtua. Ihmiset muuttivat yksin tai perheinä kantaen tragediansa rautatielaitureille. Joukkotiedotukselle joku Vanhan ylioppilastalon valtaus oli tärkeämpi tapahtuma kuin maaseudun murros.” (s. 33) Tätä väitettään Kuisma perustelee viittaamalla Matti Mäkelän Suuren muuton sivulle 14. Siellä Mäkelä puhuu Bo Ahlforsin ja Arvo Salon kirjasesta *60-luku*, jonka kansien välistä ei ehkä löydy sellaista sanaa kuin ”pakettipelto”. Mäkelän ja Kuisman mukaan tästä voidaan yleistää väite, että joukkotiedotus yleensä ja reporadio erityisesti olisivat unohtaneet suuren muuton suuret ja pienet tarinat.

Mutta muistetaan nyt kuitenkin Mikko Niskasen *Kahdeksan surmanluotia*, joka ilmestyi suurin piirtein samoihin aikoihin. Elokuva kesti viisi tuntia – eikä siinä puhuttu halaistua sanaa Vanhan valtauksesta!

Heikki Mäki-Kulmala

Informaatio- ja julkisuusresurssit eli poliittisen julkisuuden muutos

POLITIIKKA ja julkisuus. Keskustan Lehtimiehet ry:n 70-vuotisjuhlakirja. Toimittanut Juhani Wiio. Jyväskylä: Gummerus 1989. 137 s.

Esipuheessa kirjan toimittaja Juhani Wiio toteaa, että tarkoituksena ei ollut laatia Keskustan Lehtimiehet ry:n 70-vuotisjuhlakirjasta perinteistä juhlakirjaa. Tämän sijasta tavoitteeksi asetettiin teos, jossa pyritään kartoittamaan suomalaisen politiikan ja julkisuuden suhdetta 80- ja 90-luvun Suomessa.

Tätä suhdetta teoksessa pohditaan yhdentoista kirjoittajan voimin. Joukkoon mahtuu tutkijoita, poliittisia toimittajia, päätoimittajia ja jopa yksi puolueen puheenjohtaja. Kukin kirjoittaja lähestyy politiikan ja julkisuuden suhdetta omasta näkökulmasta ja oman erikoiskysymyksensä kautta.

Tulos on lähinnä kokoelma puheenvuoroja poliittisen julkisuuden nykytilasta. Jonkin verran tätä kokoelmaa vaivaa hajanaisuus, mutta tätä hajanaisuutta helpottaa se, että kirjan artikkeliosuuden aloittaa Maria Kaisa Aulan poliittisen julkisuuden muutoksia kokonaisvaltaisesti tarkasteleva artikkeli.

Muuttunut vuorovaikutus

Poliitikan ja julkisuuden suhteen muutosta 80-luvulla kuvaa Helsingin yliopiston tutkija Maria Kaisa Aula. Hän hahmottaa poliittisen julkisuuden murroksen ruotsalaiselta tutkijalta Kent Aspilta lainatun resurssimallin avulla. Tämän mallin mukaan poliitikot kontrolloivat informaatioresurssia ja journalistit julkisuusresurssia. Poliitikot tarvitsevat julkisuutta ja journalistit informaatiota. Poliittinen julkisuus toteutuu joukkotiedotuksessa, kun poliitikot ja journalistit ovat keskenään vuorovaikutus- ja vaihtosuhteessa kontrolloiden omaa resurssiaan.

Aulan mukaan tiedotusvälineiden asema on tässä vuorovaikutussuhteessa 80-luvulla vahvistunut. Tämä johtuu siitä, että poliitikot ovat tulleet aikaisempaa huomattavasti riippuvaisemmiksi joukkotiedotusvälineistä äänestäjien puolueuskollisuuden rapistuessa. Samaan aikaan journalistinen ammattikulttuuri on vahvistunut ja itsenäistynyt suhteessa politiikkaan ja poliitikkoihin.

Tässä tilanteessa poliitikot ovat tarttuneet erilaisiin puolustuskeinoihin. Poliitikot arvostelevat huomattavasti aiempaa herkemmin julkisuutta ja toimittajia. Resurssiasemien epätasapainon näkökulmasta Kalevi Sorosan taannoiset puheet infokratiasta käyvät ymmärrettäväksi.

Lisäksi poliitikot pyrkivät muuttuneessa tilanteessa jakamaan informaatiota aikaisempaa niukemmin. Informaatiota jaetaan valikoidusti suosiossa oleville toimittajille ja joukkotiedotusvälineitä pyritään kilpailuttamaan keskenään.

Politiikkaa televisiolle

Poliitikot tarvitsevat julkisuutta ja pyrkivät julkisuudessa luomaan itselleen mahdollisimman edullisen imagon. Poliitikan teossa ensisijaisiksi ovat nousemassa henkilöihin ja puolueisiin yhdistyvät mielikuvat ja vaikutelmat asiakysymysten sijaan. Suomalaiset poliitikot hakevat uusia toimintastrategioita julkisuudessa yleensä ja televisiojulkisuudessa erityisesti.

Koiviston ja julkisuuden suhdetta ruotivassa kirjoituksessaan Bo Stenström toteaa, että ensimmäinen suomalainen televisio politiikko oli Veikko Vennamo.

Väritelevision kaudella myös muut suomalaiset poliiti-